

माः पद्या लोकद्वयव्यापिन्य इष्टका अर्धवृत्त्य उच्यन्तः इति सूत्रार्थः ॥ पञ्च ऋचो विश्वामित्रदृष्टा आग्नेयस्त्रिष्टुभश्चतुर्थ्यनुष्टुप् । इष्टकोपधानं कुर्वन्नभिनयेन दर्शयति अयं गार्हपत्यः सः अग्निरिष्टकाभिश्चीयतः इति शेषः । यस्मिन्नग्नौ चिते सति इन्द्रः सुतमभिपुतं सोमं जठरे स्वोदरे दधे धारयति वर्तमाने लिट् । किम्भूत इन्द्रः वा-
वशानः वष्टीति वावशानः बहुलं हृन्दसीति [पा० २. ४. ७६.] शपः श्नौ सति द्वि-
त्रेभ्यासदीर्घे शानचि वृषम् कामयमानः । कीदृशं सोमं सहस्रियं सहस्रार्हम् ।
वाजमन्नं बहूनां तृप्तिकरमित्यर्थः । अत्यं न नकारः सम्प्रत्ययः (22.) भक्षणादेव
मदकरम् । सपिं सरणं तृप्तिकरम् । अग्नौ चिते न केवलमिन्द्र एव सोमं जठरे
धत्ते किं तु हे जातवेदः जातं वेदो धनं यस्मात् हे अग्ने त्वमपि ससवान् हवींषि
सम्भजमानः सन् ऋविग्यजमानैः स्तूयसे षण् सम्भक्तौ घासुप्रत्ययः । उत्तरार्धस्यायं
वार्थः हे जातवेदः सपिं सरणं गमनकुशलमत्यं न अश्वमिव सहस्रियं सहस्रसं-
ख्याकेन धनेन संमितं वाजमन्नं ससवान् दत्तवान् सन् यजमानैस्त्वं स्तूयसे सह-
स्रेण संमितौ घ इति [पा० ४. ४. १३५.] घप्रत्ययः षण् दाने घासुः ससवान् ॥ ४७ ॥

अग्ने यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोषधीष्वप्स्वा यजत्र ।

येनात्तरिक्षमुर्वाततन्यं तेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः ॥ ४८ ॥

हे आयजत्र (23.) मर्यादया यजनीय हे अग्ने ते तव यत् दिवि द्युलोके वर्चो
दीप्तिर्कृत्स्नं वर्तते यच्च पृथिव्यामग्निवृषं यच्च ओषधीष्वन्तः स्थितं यच्चाप्सु जलेषु
अन्तः स्थितं यच्च वर्चसा उरु विस्तीर्णमत्तरिक्षमाततन्यं आतनोषि विस्तारयसि
बभूयाततन्येति [पा० ७. २. ६४.] इडभावः । स भानुः दीप्तिः तेषः तेषयति प्रका-
शयति सकलं विश्वमिति तेषः तेष दीप्तौ पचादित्वाद् अर्णवः अर्णांसि उद्का-
नि सन्ति यत्रेत्यर्थः अर्णसो वः सलोपश्च यद्वा अर्णवान्गमनवान्प्रसरणशीलः ।
नृचक्षाः नृन् चष्टः इति नृणां शुभाशुभकर्मद्रष्टा । ईदृशो यस्ते भानुस्तमेवेष्टका-
वृषमुपधाम्येति शेषः । अनेन त्रिस्थानोऽग्निः स्तुतः ॥ ४८ ॥

अग्ने दिवोऽर्णमहाजिगास्यहा देवाँश्चैचिषे धिषण्या ये ।

या रौचने परस्तात्सूर्यस्य याश्चावस्ताडुपतिष्ठन्तः आपः ॥ ४९ ॥